

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»

Проект

Програма
факультативного курсу для учнів 5-11 класу з мови, літератури, історії
та географії румунської національної меншини в Україні

Київ – 2020

Укладачі програми:

Заремба Людмила Василівна – науковий співробітник Чернівецької філії ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»;

Дутчак Інна Григорівна – старший науковий співробітник Чернівецької філії ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», кандидат історичних наук, доцент;

Вринчану Феліція Дамаскінівна – кандидат філологічних наук, асистент кафедри румунської та класичної філології філологічного факультету ЧНУ імені Ю. Федьковича.

Пояснювальна записка

Програма факультативного курсу для всіх рівнів освітнього процесу з мови, літератури, історії та географії румунської національної меншини в Україні (далі – Програма), для закладів загальної середньої освіти розроблена відповідно до положень Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту, Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти та побудована на інтегративному підході.

Програма розроблена для закладів загальної середньої освіти з метою активізації пізнавальної діяльності учнів щодо вивчення особливостей життєдіяльності представників різних національностей (зокрема, румунів), що проживають на теренах України, ознайомлення їх з історією, культурою, мовою, визначними пам'ятками матеріальної та духовної культури у всеукраїнському контексті.

Україна – держава з багатонаціональним складом населення, де проживають представники понад 130 національностей. Більшість етнічних спільнот проживають на території України дисперсно, однак в деяких регіонах нашої країни є місця компактного розселення національних меншин. За даними Всеукраїнського перепису населення 2001 року в Україні проживає 151,0 тис. румунів або 0,3 відс. всього населення країни. З них 114,6 тис. українських румун проживає в Чернівецькій області; 32,1 тис. - в Закарпатській області; інші розселені дисперсно, зокрема, у Донецькій, Одеській, Миколаївській, Херсонській, Кіровоградській областях, м. Києві, де їх кількість складала від 724 до 50 осіб.

Мета Програми – ознайомити здобувачів повної загальної середньої освіти України із сторінками спільної історії українців та румунів, надбаннями культурної спадщини румунського етносу, особливостями їх традицій та звичаїв, специфікою їх проведення в регіонах, де проживають румуни, а також сприяти формуванню міжетнічної толерантності та взаємоповаги між представниками різних національностей в Україні.

Основними завданнями курсу є:

-розширення знань здобувачів повної загальної середньої освіти про румунів, що мешкають в Україні (Чернівецька та Закарпатська область);

- формування в учнів уявлення про традиції та звичаї румун та українців;

- отримання додаткових знань з мови та літератури, географії, історії, краєзнавства, фольклору рідного краю;

- формування толерантного ставлення до інших етнічних спільнот, їхніх мов, культур і традицій;

- ознайомлення з особливостями проведення обрядів та святкування традиційних румунських народних свят;

- набуття життєвих громадянських компетенцій та виховання культури міжнаціональних взаємин;

- формування міжкультурної компетентності;

- виховання в учнів глибокої поваги до своєї рідної землі, краю, місцевості;

- удосконалення практичних і дослідницьких навичок краєзнавчої роботи в конкретному регіоні.

Програма дає змогу цілісно й системно подавати комплекс знань про свою місцевість, рідний край, у якому інтегровано поєднуються комплекси історичних, краєзнавчих, літературних, культурологічних знань про румунів в Україні.

Структура Програми спрямована на забезпечення наступності й перспективності між різними рівнями освітнього процесу.

Змістове наповнення програми сприятиме поступовому засвоєнню учнями різних рівнів освітнього процесу знань з історії, мови, літератури, географії румун, формуванню поваги до їхніх історико-культурних надбань.

Даний курс включає такі компоненти змісту:

1. Румуни на теренах України. Сторінки спільної історії;
2. Відмінність та спорідненість у традиціях і звичаях румун та українців (національний одяг, побут тощо);
3. Природне довкілля (географічні об'єкти, букові ліси, унікальний Дністерський каньйон);
4. Культурні пам'ятки (література, поезія, фольклор, письменники, поети (Закарпатська та Чернівецька області);
5. Декоративно-ужиткове мистецтво румунів (ремесла, промисли тощо);
6. Віртуальні подорожі визначними місцями Буковини та Закарпаття.

Реалізуючи виділений зміст на рівні конкретного вивчення матеріалу, необхідно показати зв'язки між історією свого краю та історією України, природними особливостями Буковини та Закарпаття, з одного боку, і географічною розташуванням – з іншого, між господарством і культурною спадщиною цієї території.

Своєрідним предметом досліджень є територія Чернівецької та Закарпатської областей. Вчитель обирає теми, планує подання навчального матеріалу згідно із віковими та психологічними особливостями дітей.

Цілісний комплекс знань про рідний край, його етнографічні особливості може бути створений завдяки науковому використанню міжпредметних зв'язків.

Дана Програма створює умови для ознайомлення здобувачів закладів загальної середньої освіти України з історією, літературою, географією тих регіонів, де проживають представники румунської спільноти України.

Програмою передбачено проведення практичних та семінарських занять, інтерактивних заходів, екскурсій, конференцій.

У кожному класі на його вивчення відводиться 35 годин (1 год на тиждень).

5 клас

35 годин (1 година на тиждень)

Очікувані результатами навчально-пізнавальної діяльності учнів	К- сть годин	Зміст навчального матеріалу
Учень (учениця)		
<ul style="list-style-type: none"> • <i>усвідомлює</i> світ як цілісність; • <i>показує</i> на карті світу Україну; • має уявлення про національний склад населення України; • <i>виявляє та висловлює</i> ставлення до своєї родини; • <i>розглядає</i> мову родини як рідну мову, як те, що характеризує родину; • <i>усвідомлює</i> причетність своєї родини до долі держави Україна; 	2	<p style="text-align: center;">Вступ. Україна – наша держава</p> <p>Світ як ціле, його різноманітність.</p> <p>Географічне та геополітичне розташування України у світі.</p> <p>Українська земля як особливе середовище проживання відповідних корінних народів і національних меншин.</p> <p>Родина – цінність для мене. Роль родини моєму становленні. Традиції мого роду. Неповторність моєї родини.</p> <p>Мова у моїй родині.</p> <p>Моя родина в масштабах держави Україна.</p>
узагальнити отримані знання з історії рідного краю; вміти презентувати свій проект.	2	Підготувати міні-дослідження з історії своєї родини, використовуючи відомості з різних доступних джерел, зіставивши та пов'язавши вибрані факти з історії України, рідного краю і своєї родини, та представити повідомлення з історії родини, підготувавши презентацію родового дерева.
<ul style="list-style-type: none"> • <i>розуміє</i> зміст понять «географічний простір», «історичний простір» та різницю між ними; • <i>показує</i> місце України на картах та аналізує її національний склад упродовж історії; 	10	<p style="text-align: center;">Румуни на теренах України</p> <p>Географічний та історичний простір.</p> <p>Україна на картах та її національний склад упродовж історії.</p> <p>Ареали розселення відповідного корінного</p>

<ul style="list-style-type: none"> • <i>розповідає</i>, в яких регіонах України проживають румуни, <i>характеризує</i> їхні особливості, <i>відмічає</i> території дисперсного та компактного проживання. • <i>розуміє</i> зміст понять «календарний час», «історичний час» та різницю між ними; • <i>визначає</i> історію румунів в Україні на шкалі часу співвідносно до культурних епох європейської історії та в контексті загальної історії України; • <i>визначає і характеризує</i> різновиди історичних джерел, які висвітлюють життя румунів в Україні на території Закарпатської і Чернівецької областей, інших регіонів України; • <i>аналізує</i> пам'ятки історії як джерело історико-культурної інформації про життя румунів в Україні на території Закарпатської і Чернівецької областей, інших регіонів України. 		<p>народу і національних меншин в Україні на сучасному етапі. Території дисперсного та компактного проживання.</p> <p>Календарний та історичний час.</p> <p>Культурні епохи європейської історії (Первісне суспільство, Античність, Середні віки, Новий час). Історія населення України на шкалі часу.</p> <p>Історичні джерела, які висвітлюють життя відповідного корінного народу і національних меншин в Україні та їх різновиди. Робота з історичними джерелами.</p> <p>Пам'ятки історії як джерело історико-культурної інформації про життя відповідних корінних народів і національних меншин в Україні.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • <i>знає</i> витоки сучасної румунської мови; • <i>розуміє</i> значення румунської і української народної казки, <i>вміє наводити</i> приклади з фольклору румунів і українців Закарпатської і 	<p>10</p>	<p>Мова, культура, звичаї і традиції румунів в Україні</p> <p>Розвиток мов відповідного корінного народу і національних меншин в Україні від прадавнини до сучасності.</p> <p>Народна казка. Приклади з фольклору жителів Закарпатської і Чернівецької областей, інших регіонів України.</p>

<p>Чернівецької областей, інших регіонів України, <i>знаходить</i> спільне та відмінне;</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>розуміє</i> походження власних назв, наводить приклади; • <i>пояснює</i>, чому календарно-обрядовий цикл є пам'яттю тисячоліть, усвідомлює це; 		<p>Історія України у власних назвах Закарпатської і Чернівецької областей, інших регіонів України.</p> <p>Календарно-обрядовий цикл як пам'ять тисячоліть. Територіальні особливості. Специфіка.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • <i>знає</i>, що таке легенда, переказ, казка; зміст казки, розуміти її повчальний зміст, • <i>вміє</i> виразно читати, переказувати, розрізняти головних і другорядних персонажів давати власну оцінку їхнім вчинкам. • <i>розуміє</i> роль реального і фантастичного в житті. 	10	<p style="text-align: center;">Література румунів в Україні</p> <p>С.Ф. Маріан «Історичні легенди з Буковини» SimionFloreaMarian, LegendeistoricedinBucovina (Dragoș-Vodă, Cetateatatarilor).</p> <p>Народні легенди Марамурщини. LegendepopulareinMaramureș (BabaDochia. LegendaluiPintea)</p> <p>Д. Ковальчук «Казки, гуморески Північної Буковини». DumitruCovalciuc, Povești, snoaveșiistorioarepopulareinNordulBucovinei (Despreflăcăulcare a învățatlimbapăsărilor, Câte delungăziua)</p> <p>GheorgheAsachi, Datinaționale.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • <i>ознайомлюється</i> з визначними місцями для румун України та світу, що знаходяться на території Чернівецької та Закарпатської областей. 	1	<p>Узагальнення (проект, організація екскурсій (музеї, виставки, замки), відео-подорожей тощо).</p> <p>Віртуальна подорож осінньою Буковиною та Закарпаттям (визначні місця румун України).</p>

6 клас

35 годин (1 година на тиждень)

Очікувані результатами навчально-пізнавальної діяльності учнів	К - сть годин	Зміст навчального матеріалу
Учень (учениця)		
<ul style="list-style-type: none"> • розуміє цінності держави Україна; • усвідомлює місце своєї родини, власного роду в масштабах держави; • розповідає про цінності своєї родини, роду; • розуміє свою роль у збереженні та продовженні традицій своєї родини; 	4	<p style="text-align: center;">Вступ. Україна – наша держава</p> <p>Цінності держави Україна: її територія, природні ресурси, технології, громадяни, національні традиції, мова етносів, які тут проживають.</p> <p>Я, моя родина, мій рід. Дерево мого роду як дерево життя.</p> <p>Цінності моєї родини та роду.</p> <p>Я – спадкоємець та продовжувач родових традицій.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • описує, як відбувалося заселення території Закарпатської і Чернівецької областей, інших регіонів України; • аналізує процеси розселення слов'ян і валахів на території Закарпатської і Чернівецької областей, інших регіонів України; 	10	<p style="text-align: center;">Румуни на теренах України</p> <p>Основні стоянки і пам'ятки первісних людей на території Закарпатської і Чернівецької областей, інших регіонів України.</p> <p>Розселення слов'ян і валахів на території Закарпатської і Чернівецької областей, інших регіонів України.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • <i>виявляє та називає</i> символи, що містять сутнісні уявлення про Всесвіт у румунів і українців, які проживають в Україні; • <i>називає</i> традиційні ремесла румунів і українців, <i>може визначити</i> їх специфіку, <i>спостерігає та описує</i> прояви традиційних ремесел у сучасних технологіях; • <i>розуміє</i> календарно-обрядове коло як свято творення, <i>визначає</i> ставлення румунів і українців до своїх свят, <i>знаходить</i> спільне та відмінне; • відчуває красу румунського та українського слова, пісні; 	<p style="text-align: center;">10</p>	<p style="text-align: center;">Мова, культура, звичаї і традиції румунів в Україні</p> <p>Символіка вишивки, писанки та іншої орнаментики жителів Закарпатської і Чернівецької областей, її специфіка.</p> <p>Традиційні ремесла жителів Закарпатської і Чернівецької областей як творчість та господарська діяльність. Прояви традиційних ремесел у сучасних технологіях.</p> <p>Календарно-обрядове коло жителів Закарпатської і Чернівецької областей як свято творення. Їхнє ставлення до своїх свят.</p> <p>Краса слова, пісні жителів Закарпатської і Чернівецької областей.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • <i>знає</i> зміст вивчених творів. • <i>вміє</i> визначати основні риси характеру дійових осіб; висловлювати особисте ставлення до зображуваного та проводити аналогії з життям людини. 	<p style="text-align: center;">10</p>	<p style="text-align: center;">Література румунів в Україні</p> <p>Л. Мораріу «Розумна донька». Leca Morariu, <i>Fata cea înțeleaptă</i> Ю. Веспер «Весна в Буковій країні». Iulian Vesper, <i>Primăvara în Țara Fagilor</i> (fragment) В. Богреа «Епіграми». Vasile Bogrea, <i>Epigrame</i> Т. Штефанеллі «Емінеску в школі та ліцеї». Teodor Ștefanelli, <i>Eminescu în școală și în liceu</i>. М.Емінеску «На Буковині». M. Eminescu, <i>La Bucovina</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> • <i>узагальнює</i> інформацію щодо визначних румун, їх культурної спадщини для нащадків. 	<p style="text-align: center;">1</p>	<p>Узагальнення (проект, організація екскурсій (музеї, виставки, замки), відео-подорожей тощо). Віртуальні подорожі (дуб Штефана Великого, пам'ятники М. Емінеску в Чернівецькій області, будинок А.Пумнула).</p>

7 клас

35 годин (1 година на тиждень)

Очікувані результатами навчально-пізнавальної діяльності учнів	К - сть годин	Зміст навчального матеріалу
Учень (учениця)		
<ul style="list-style-type: none"> цікавиться історією свого роду та знає її, наводить приклади діяльності своєї родини, роду, висловлює ставлення до цього; 	4	<p>Вступ.</p> <p>Україна – наша держава</p> <p>Витоки, історія мого роду. Діяльність моєї родини, роду.</p>
<ul style="list-style-type: none"> аналізує співжиття румунів і українців у Закарпатській і Чернівецькій областях, інших регіонах України в період перебування в складі Угорського королівства, Київської Русі, Галицько-Волинської держави, Молдавського князівства; знає дати перших письмових згадок про міста Закарпаття, Буковини, характеризує внесок Олександра чел Буна (Добрий) та Штефана III чел Маре (Великого) у розвиток цих територій. 	10	<p>Румуни на теренах України</p> <p>Перебування Закарпаття у складі Угорського королівства. Входження Буковини до складу Київської Русі, Галицько-Волинської держави, Молдавського князівства.</p> <p>Перші письмові згадки про міста Закарпаття. Перша письмова згадка про Буковину. Олександр чел Бун (Добрий). Перша письмова згадка про Чернівці. Штефан III чел Маре (Великий).</p>
<ul style="list-style-type: none"> усвідомлює, що мова є виявом творчості народу, розуміє, що діалекти та говірки є органічною складовою частиною мови; характеризує особливості усної народної творчості румунів і українців на різних територіях України, визначає спільне та 	10	<p>Мова, культура, звичаї і традиції румунів в Україні</p> <p>Мова відповідного корінного народу і національних меншин в Україні як вияв творчості народу. Діалекти, говірки та запозичення в мові жителів Закарпатської і Чернівецької областей, інших регіонів України.</p> <p>Усна народна творчість жителів Закарпатської і Чернівецької областей, інших регіонів України, її особливості на різних територіях.</p>

<p>відмінне.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>розуміє та описує</i> своєрідність архітектури у Закарпатській і Чернівецькій областях, <i>називає</i> регіональні особливості житла та інтер'єру румунів і українців; • <i>розрізняє</i> види народного декоративно-ужиткового мистецтва румунів і українців у Закарпатській і Чернівецькій областях, <i>називає</i> та <i>характеризує</i> їх; • <i>розповідає</i> про особливості одягу румунів і українців у Закарпатській і Чернівецькій областях; • <i>розповідає</i> про традиційні прикраси румунів у Закарпатській і Чернівецькій областях, <i>знає</i> їхнє призначення. 		<p>Своєрідність архітектури у Закарпатській і Чернівецькій областях, чим вона зумовлена. Регіональні особливості житла та інтер'єру жителів від минулого до сучасного, його традиційні риси.</p> <p>Декоративно-ужиткове мистецтво жителів Закарпатської і Чернівецької областей як вияв творчості: декоративний розпис, гончарство, ткацтво, килимарство тощо.</p> <p>Традиційний одяг жителів Закарпатської і Чернівецької областей. Виготовлення одягу як творчість від давнини до сьогодення.</p> <p>Традиційні прикраси жителів Закарпатської і Чернівецької областей. Тяглість традиції їх виготовлення від давнини до сьогодення.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • <i>знає</i>, що таке тема та ідея твору, <i>вміє</i> їх визначати у творі; • <i>уміє</i> робити узагальнення, висновки, порівнювати, зіставляти вивчене; • <i>розвиває</i> вміння висловлювати свої думки про автора творів, героїв, художні образи. 	10	<p style="text-align: center;">Література румунів в Україні</p> <p>В. Постевка «Оплакування». Vasile Posteuca, <i>Înlăcrimări</i> І. Грамада «З життя Чіпріана Порумбеску». Ion Grămadă, <i>Din viața lui Ciprian Porumbescu</i> Г. Бостан «Буковинський поет». Grigore Bostan, <i>Poem bucovinean</i> Г. Криган «Grigore Crigan, Vornicul Miron» В. Гуцан «Гуцули». Vasile Huțan, <i>Huțanii</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> • <i>вміє</i> виготовити традиційну різдвяну зірку. • <i>узагальнює</i> інформацію щодо спільного та відмінностей в традиціях українців та 	1	<p>Узагальнення (проект, організація екскурсій (музеї, виставки, замки), відео-подорожей тощо).</p> <p>Майстер-клас з виготовлення різдвяної зірки, маски для переберії.</p>

румун України.

8 клас

35 годин (1 година на тиждень)

Очікувані результатами навчально-пізнавальної діяльності учнів	К - сть годин	Зміст навчального матеріалу
Учень (учениця)		
<ul style="list-style-type: none"> • <i>усвідомлює</i>, що діалог є основою взаємопорозуміння, <i>відповідає</i> за взаємопорозуміння в родині та усвідомлює це; • <i>розуміє</i>, що таке активна позиція; • <i>розуміє</i> поняття «патріотизм», <i>усвідомлює</i>, що патріотизм є необхідним чинником творення держави Україна, <i>знає</i> про традиції національно-патріотичного виховання, характеризує їх, наводить приклади, <i>виявляє та висловлює</i> свої національно-патріотичні почуття до України. 	4	<p style="text-align: center;">Вступ.</p> <p style="text-align: center;">Україна – наша держава</p> <p>Діалог як основа взаємопорозуміння. Я – в родині, моя відповідальність за взаємопорозуміння в родині.</p> <p>Моя активна позиція – врівноваження своїх прав та обов'язків.</p> <p>Любов до Батьківщини та до свого народу. Патріотизм як чинник державотворення в Україні. Традиції національно-патріотичного виховання у родині. Моя любов до України. Вияв моїх патріотичних та національних почуттів.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • <i>визначає</i> статус земель Закарпатської і Чернівецької областей у складі Османської імперії та характер життя румунів і українців у той період, <i>розповідає</i> про спільні антитурецькі виступи українців і румунів; • <i>аналізує</i>, яки позначилися на житті румунів і українців Закарпатської і Чернівецької областей польсько-турецькі та російсько-турецькі війни; 	10	<p style="text-align: center;">Румуни на теренах України</p> <p>Статус земель Закарпатської і Чернівецької областей у складі Османської імперії. Спільні антитурецькі виступи місцевих жителів.</p> <p>Хотинська війна 1621 р. П. Сагайдачний. Вплив на Буковину Визвольної війни в Україні середини XVII ст. Походи українських військ Б. Хмельницького на Буковину. Російсько-турецькі війни і Буковина.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • <i>знає</i> про мистецтво (характерні особливості) спілкування румунів і українців у Закарпатській і Чернівецькій областях, наводить приклади; • <i>розуміє</i> поняття «звичай», «традиція», традиційність», <i>усвідомлює</i>, що звичай є механізмом ладування, правилами життя румунів і українців у Закарпатській і Чернівецькій областях; 	10	<p style="text-align: center;">Мова, культура, звичаї і традиції румунів в Україні</p> <p>Мистецтво спілкування жителів Закарпатської і Чернівецької областей.</p> <p>Звичай як основа та правила життя, що існують здавна у жителів Закарпатської і Чернівецької областей. Традиції і традиційність як вияви звичаю та поведінки, що проявляється у святкуванні, господарюванні тощо.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • <i>знати</i> зміст вивчених ліричних творів і вміти виразно їх читати. • <i>уміти</i> визначати ідею поезій, види ліричних творів. • <i>усвідомлювати</i>, що батьки - першооснова світу. 	10	<p style="text-align: center;">Література румунів в Україні</p> <p>П.Дулфу «Батьківське вогнище». Petre Dulfu, <i>Vatra părintească</i> Е. Грігоровітца «Казка одного молдавського ринку». Emanuil Grigorovitzu, <i>Povestea unui târg moldovenesc</i> І. Ватаману «Гімн батькам». Ion Vatamanu, <i>Imn părinților</i> І. Кокирле-Леандру « Батьківська хата». Ion Cocârlă-Leandru, <i>Casa părintească</i> І. Тороуціу « Мама». Ilie Torouțiu, <i>Mama</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> • <i>ознайомитися</i> з експозиціями музею під відкритим небом у Чернівцях. • <i>порівняти</i> особливості побуту в різні періоди та сучасні. 	1	<p>Узагальнення (проект, організація екскурсій (музеї, виставки, замки), відео-подорожей тощо). Віртуальна екскурсія у музей під відкритим небом у Чернівцях.</p>

9 клас

35 годин (1 година на тиждень)

Очікувані результатами навчально-пізнавальної діяльності учнів	К - сть годин	Зміст навчального матеріалу
Учень (учениця)		
<p><i>знає</i> про вплив культурного надбання румун в контексті загальноукраїнської та світової культур.</p> <p><i>вміє</i> порівняти спорідненість у традиціях та звичаях всіх мешканців України.</p>	4	<p>Вступ.</p> <p>Україна – наша держава</p> <p>Усвідомлення своєї ідентичності представниками відповідного корінного народу і національних меншин у державі з багатонаціональним складом населення</p>
<ul style="list-style-type: none"> <i>характеризує</i> життя румунів і українців у Закарпатській і Чернівецькій областях у період цих територій у складі Австрійської (Австро-Угорської) імперії та зміни під впливом реформ у державі; <i>описує</i> початок національного відродження румунів і українців у Закарпатській і Чернівецькій областях внаслідок революції 1848-1849 рр. 	10	<p>Румуни на теренах України</p> <p>Особливості перебування Закарпаття і Буковини у складі Австрійської (Австро-Угорської) імперії. Реформи та їх вплив на життя місцевого населення.</p> <p>Події революції 1848-1849 рр. на Закарпатті та Буковині. Початок національного відродження.</p>
<ul style="list-style-type: none"> <i>знає</i> про функціонування мов румунів і українців у Закарпатській і Чернівецькій областях, наводить приклади; 	10	<p>Мова, культура, звичаї і традиції румунів в Україні</p> <p>Мова – вічна ріка буття народу. Функціонування мов жителів Закарпатської і Чернівецької областей від давнини до сьогодення (явища, події, постаті).</p>
<ul style="list-style-type: none"> <i>уміти</i> вдумливо і виразно читати поетичні твори, розуміти їх підтекст. <i>знати</i>, що таке тема та ідея 	10	<p>Література румунів в Україні</p> <p>М. Лютик «Невмируща свята історія». Mircea Lutic, <i>Nemuritoare, sfântă ctitorie</i>. A. Сучевеану «Країна». Arcadie Suceveanu, <i>Țara</i> В. Левітський «Країна зверху». Vasile Levițchi, <i>Țara de Sus</i></p>

<p>твору, вмiти їх визначати у творi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>аналiзувати</i> особливостi творчостi письменникiв та поетiв-румунiв щодо оспiвування краси рiдного краю. 		<p>I. Кiлару « Мала Батькiвщина». Ion Chilaru, <i>Baștina</i> С. Сака « Лiнiя плавання». Serafim Saka, <i>Linia de plutire</i> (fragment) III. Броаске « Рiдна». Ștefan Broască, <i>Maternă</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> • <i>ознайомитись</i> з експозицiями музею румунського селянства у Бухарестi; • <i>узагальнити</i> свої знання щодо побуту румунського селянства в рiзний час i в сьогоденнi. 	1	<p>Узагальнення (проект, органiзацiя екскурсiй (музеї, виставки, замки), вiдео-подорожей тощо). Вiртуальна подорож у музей румунського селянства у Бухарестi</p>

10 клас

35 годин (1 година на тиждень)

Очікувані результатами навчально-пізнавальної діяльності учнів	К - сть годин	Зміст навчального матеріалу
Учень (учениця)		
<ul style="list-style-type: none"> • <i>створює</i> соціально-психологічний «портрет» своєї родини, <i>розуміє, усвідомлює та пояснює</i>, що є запорукою уникнення «розриву» між поколіннями; • <i>знає та розповідає</i> історію свого роду, усвідомлює її як частину історії свого народу та держави Україна. 	4	<p style="text-align: center;">Вступ. Україна – наша держава</p> <p>Соціально-психологічний «портрет» моєї родини. Спільність поглядів, інтересів, ідеалів, цінностей, повага до них – запорука уникнення «розриву» між поколіннями.</p> <p>Історія мого роду – частина історії мого народу та держави Україна (вплив історичних подій на мій рід, родину).</p>
<ul style="list-style-type: none"> • <i>визначає</i> характерні особливості першого періоду Новітньої доби історії України, аналізує, як вони позначились на житті румунів і українців у Закарпатській і Чернівецькій областях; • <i>порівнює</i> діяльність румунських і українських 	10	<p style="text-align: center;">Румуни на теренах України</p> <p>Характерні особливості першого періоду Новітньої доби історії України.</p> <p>Діяльність національно-культурних організацій на території Закарпатської і</p>

<p>національно-культурних організацій на території Закарпатської і Чернівецької областей на початку ХХ століття, <i>визначає</i> спільне та відмінне;</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>порівнює</i> життя румунів і українців Закарпатської і Чернівецької областей на фронті та в тилу у роки першої світової війни; • <i>порівнює</i> національний рух румунів і українців Закарпатської і Чернівецької областей у 1917-1918 рр., <i>визначає</i> спільне та відмінне; • <i>аналізує</i> особливості життя румунів і українців у Закарпатській і Чернівецькій областях у міжвоєнний період; 		<p>Чернівецької областей на початку ХХ століття.</p> <p>Доля жителів Закарпатської і Чернівецької областей у роки першої світової війни. Життя на фронті та в тилу.</p> <p>Національний рух на території Закарпатської і Чернівецької областей у 1917-1918 рр.</p> <p>Особливості міжвоєнного періоду.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • <i>розуміє</i> поняття «національна культура», <i>усвідомлює</i> цінність культури румунів і українців Закарпатської і Чернівецької областей, інших регіонів України в масштабах держави Україна; 	10	<p style="text-align: center;">Мова, культура, звичаї і традиції румунів в Україні</p> <p>Національна культура жителів Закарпатської і Чернівецької областей як скарбниця цінностей свого народу. Її внесок у розвиток культури держави Україна.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • <i>знає</i> зміст вивчених ліричних творів; • <i>уміє</i> визначати ідею поезій, види ліричних творів, • <i>поглиблює</i> знання про пейзажну та інтимну лірику. 	10	<p style="text-align: center;">Література румунів в Україні</p> <p>Д. Ковальчук «Молодість Доксакі». Dumitru Covalciuc, <i>Tinerețea lui Doxachi</i> (fragment)</p> <p>Г. Мойш «Твої домашні дерева». Gheorghe Moiş, <i>Copacii tăi de-acasă</i></p> <p>С. Гочу «Роса». Simion Gociu, <i>Aceasta e roua</i></p> <p>І. Т. Зегреа «Життя назване батьками». Pie Tudor Zegrea, <i>Viața numită părinți</i></p> <p>Д. Вітенку «Листи від Бога». Dragoș Vitencu, <i>Scrisori de la Dumnezeu</i></p>

		(fragment)
<ul style="list-style-type: none"> • <i>знає</i> особливості віросповідання румун України, їх спорідненість з українцями; • <i>усвідомлює</i> важливість збереження монастирів Північної Буковини, Марамурщини для розвитку туристичного потенціалу України. 	1	Узагальнення (проект, організація екскурсій (музеї, виставки, замки), відео-подорожей тощо). Віртуальна подорож монастирями Північної Буковини, Марамурщиною.

11 клас

35 годин (1 година на тиждень)

Очікувані результатами навчально-пізнавальної діяльності учнів	К - сть годин	Зміст навчального матеріалу
Учень (учениця)		
<ul style="list-style-type: none"> • <i>знає</i> про міжнародну співпрацю України та Румунії, транскордонні проекти; • <i>аналізує</i> важливість подальшої співпраці України з державами – членами ЄС. 	4	<p>Вступ. Україна – наша держава</p> <p>Міжнародна співпраця України та Румунії.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • <i>визначає</i> характерні особливості другого періоду Новітньої доби історії України, аналізує, як вони позначились на житті румунів і українців у Закарпатській і Чернівецькій областях; • <i>порівнює</i> життя румунів і українців Закарпатської і Чернівецької областей на фронті та в тилу у роки другої світової війни; • <i>аналізує</i> співжиття румунів і українців у Закарпатській і Чернівецькій областях у період перебування в складі СРСР; 	10	<p>Румуни на теренах України</p> <p>Характерні особливості другого періоду Новітньої доби історії України.</p> <p>Долі жителів Закарпатської і Чернівецької областей у роки Другої світової війни. Життя на фронті та в тилу.</p> <p>Радянський період в історії Закарпатської і Чернівецької областей.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • <i>характеризує</i> історію взаємовпливів румунського і українського населення у Закарпатській і Чернівецькій областях як складову сучасної історії України; 		В умовах незалежності.
<ul style="list-style-type: none"> • <i>називає</i> ментальні риси румунів і українців Закарпатської і Чернівецької областей, <i>знає</i> про вплив відповідно румунської і української мовна їх формування; • <i>аналізує</i> діяльність і творчість румунів і українців, румунську та українську словесність на предмет виявлення ментальних рис, притаманних відповідно румунам і українцям Закарпатської і Чернівецької областей; • <i>розуміє</i>, що історичні події та явища впливають на ментальність народу, <i>наводить приклади та аналізує</i> прояви впливів на ментальність румунів і українців Закарпатської і Чернівецької областей важливих історичних подій та явищ. 	10	<p style="text-align: center;">Мова, культура, звичаї і традиції румунів в Україні</p> <p>Ментальність жителів Закарпатської і Чернівецької областей, вплив національної мови на її формування.</p> <p>Казки, міфи, твори календарно-обрядового кола та творчість і діяльність як джерело виявлення особливостей ментальності жителів Закарпатської і Чернівецької областей.</p> <p>Історичні події, явища, їхній вплив на ментальність жителів Закарпатської і Чернівецької областей.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • <i>знає</i> зміст вивчених творів; • <i>уміє</i> охарактеризувати героїв твору за їх вчинками, мовою, внутрішніми монологами; • <i>аналізує</i> спорідненість у висловленні любові до рідного краю у українців 	10	<p style="text-align: center;">Література румунів в Україні</p> <p>Г. Бостан «Печера ведмедів». Grigore Bostan, <i>Peștera urșilor (fragment)</i> А. Нандриш –Кудла «20 років Сибіру». Anița Nandriș-Cudla, <i>20 de ani în Siberia. Destin bucovinean</i> І. Мотреску «Благовіщення». Ilie Motrescu, <i>Bunavestire</i> Ш. Гостюк «Клепсідраповернення». Ștefan Hostiuc, <i>Clepsidra reveriei</i></p>

та румун.		В.Тарицану «Молитва втрьох». Vasile Tărățeanu, <i>Rugă în trei</i> .
<ul style="list-style-type: none"> • усвідомлює важливість толерантного співіснування представників різних національностей в Україні. • аналізує багаторічний досвід співпраці румун, угорців та українців на території Закарпатської області. 	1	Узагальнення (проект, організація екскурсій (музеї, виставки, замки), відео-подорожей тощо). Віртуальна подорож до першого в Україні приватного музею румун Закарпаття.

Інтернет ресурси для використання:

<https://museums.authenticukraine.com.ua/ua/> Віртуальні подорожі музеями України.

<http://khotynska-fortecya.cv.ua> сайт Хотинської фортеці.

http://philology.chnu.edu.ua/?page_id=222 сайт Чернівецького національного факультету ім. Ю. Федьковича.

http://e-cat.scilib.chnu.edu.ua/cgi/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe?LNG=uk&Z21ID=&I21DBN=KK&P21DBN=KK&S21STN=1&S21REF=5&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=30&S21P01=0&S21P02=1&S21P03=A=&S21STR=Bostan,%20Gri gore сайт наукової бібліотеки Чернівецького національного факультету ім. Ю. Федьковича.

<https://www.zkmuseum.com> сайт Закарпатського краєзнавчого музею ім.Т.Легоцького.

<https://regmuscv.io.ua/> сайт Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

<http://www.muzeultaranuluiroman.ro> сайт музею румунського селянства у Бухаресті.